
Pyhäjärven Murtomäki 2 tuulivoimapuiston ja voimajohdon arkeologinen täydennysinventointi 2023

SISÄLLYSLUETTELO

Tiivistelmä & arkistotiedot	3
1. Johdanto	4
2. Inventointityö	5
3. Tulos	6
4. Muinaisjäännös kohteet	7
Kiinteät muinaisjäännökset	7
1. Hutuli 1 *	7
2. Hutuli 2 *	9
3. Savineva *	10
4. Tuorinsaari *	12
Lähteet	14

Taustakarttoina Maanmittauslaitoksen Karttakuvapalvelun (WMTS) 5/2023 aineistoa, ellei toisin mainita. Koordinaatisto ETRS-TM35FIN, korkeus N2000. Valokuvat: Jussi-Pekka Hiltunen.

Tähän raporttiin suositetaan viittaamaan seuraavasti:

Hiltunen, J-P. 2023: Pyhäjärven Murtomäki 2 tuulivoimapuiston ja voimajohdon arkeologinen täydennysinventointi 2023. Ahlman Group Oy.

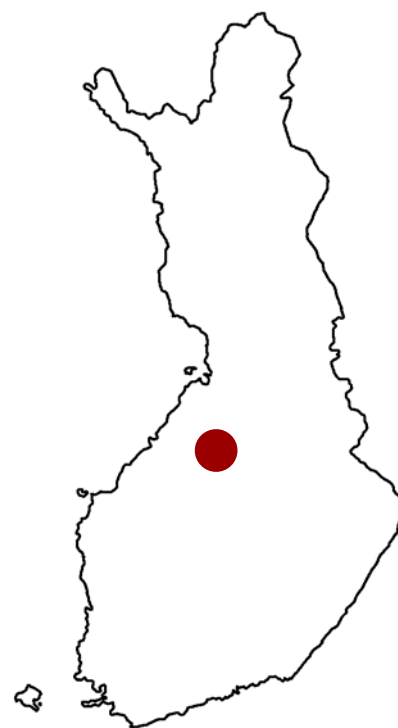
TIIVISTELMÄ & ARKISTOTIEDOT

Murtomäen tuulivoimapuiston hankealueella on toteutettu arkeologinen inventointi vuonna 2021 (Partanen 2021) ja tuulivoimapuiston ulkoiset voimajohtoreitit on inventoitu vuonna 2022 (Hiltunen 2022). Toukokuussa 2023 Ahlman Group Oy teki arkeologisen täydennysinventoinnin Museo- ja tiedekeskus Luupin antaman lausunnon (OUKA/606/10.02.01/2022) perusteella. Inventointien (2021, 2022) jälkeen Luuppi on saanut uutta aineistoa, josta on havaittu mahdollisia arkeologisia kohteita rakennettavilla alueilla.

Vuoden 2023 täydennysinventoinnista vastasi arkeologi Jussi-Pekka Hiltunen. Maastotöihin osallistui lisäksi HuK Maria Södö. Selvitys tehtiin yhteistyössä Ahlman Group Oy:n ja Heilu Oy:n kanssa.

Vuoden 2023 täydennysinventoinnissa tavattiin neljä uutta kiinteää muinaisjäännöstä, jotka kaikki ovat historiallisen ajan tervahautoja. Kohteeseen 4.1. Hutuli 1 kuuluu kaksi tervahautaa, jotka sijaitsevat noin kymmenen metrin päässä toisistaan. Kohteista kolme sijaitsee Haapajärven kunnan alueella ja yksi Pyhäjärven kunnan alueella.

Tutkimustyyppi:	Arkeologinen inventointi
Tutkimuslaitos:	Ahlman Group Oy (Heilu Oy)
Tutkimuksen tekijät:	FM Jussi-Pekka Hiltunen
Kenttätöaika:	31.5.2023
Alueelle sijoittuneet aiemmat tutkimukset:	Janne Partanen inventointi 2021 Jussi-Pekka Hiltunen 2022

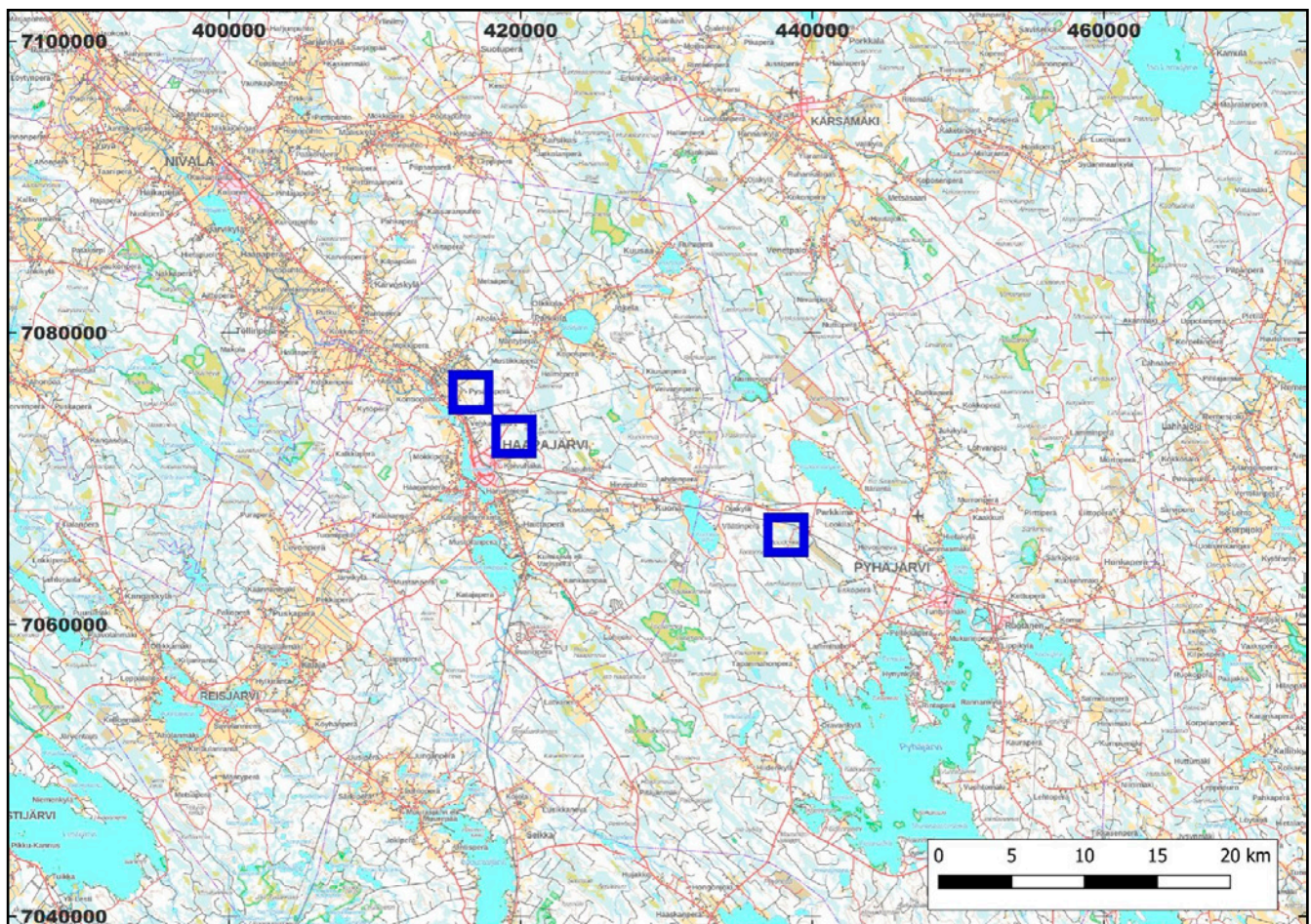

1. JOHDANTO

Toukokuussa 2023 tehty arkeologinen täydennysinventointi liittyy alueilla aikaisempiin suoritettujen inventointien täydentämiseen. Murtomäki 2 tuulivoimapuiston hankealueella on toteutettu arkeologinen inventointi vuonna 2021 (Partanen 2021) ja tuulivoimapuiston ulkoiset voimajohtoreitit on inventoitu vuonna 2022 (Hiltunen 2022). Näiden inventointien jälkeen hankealueelta tunnetaan yhdeksän muinaismuistolailla (295/1963) rauhoitettua kiinteää muinaisjäännöstä ja voimajohtolinjan johtoaukealta kaksi kiinteää muinaisjäännöstä ja yksi muu kohde. Voimajohtoreitin kohteet on päivitetty muinaisjäännösrekisteriin heinäkuussa 2022. Tarkemmat esiselvitykset tutkimusalueista löytyvät aikaisemmin tehtyjen inventointien tutkimusraporteista, eikä niitä käsitellä tässä raportissa.

Pohjois-Pohjanmaan alueella toimivan vastuumuseon Museo- ja tiedekeskus Luupin antamassa lausunnossa (OUKA/606/10.02.01/2022 29.03.2023) todetaan, että museo on saanut voimajohtolinjalta ja hankealueelta inventointien jälkeen uutta aineistoa, josta on havaittu mahdollisia arkeologisia kohteita rakennettavilla alueilla. Tuulivoimapuistoalueelta on yksi havainto ja voimajohtolinjalla neljä havaintoa. Lausunnossa havainnot on esitetty kartalla koordinaattitietoineen.

Kartta 1. Lähestymiskartta inventoinneissa tarkastetuista paikoista. Paikat on merkitty sinisillä neliöillä.

Toukokuussa 2023 tehdyssä arkeologisessa täydennysinventoinnissa edellä mainitun alueellisen vastuuseen havainnot tarkastettiin maastossa.

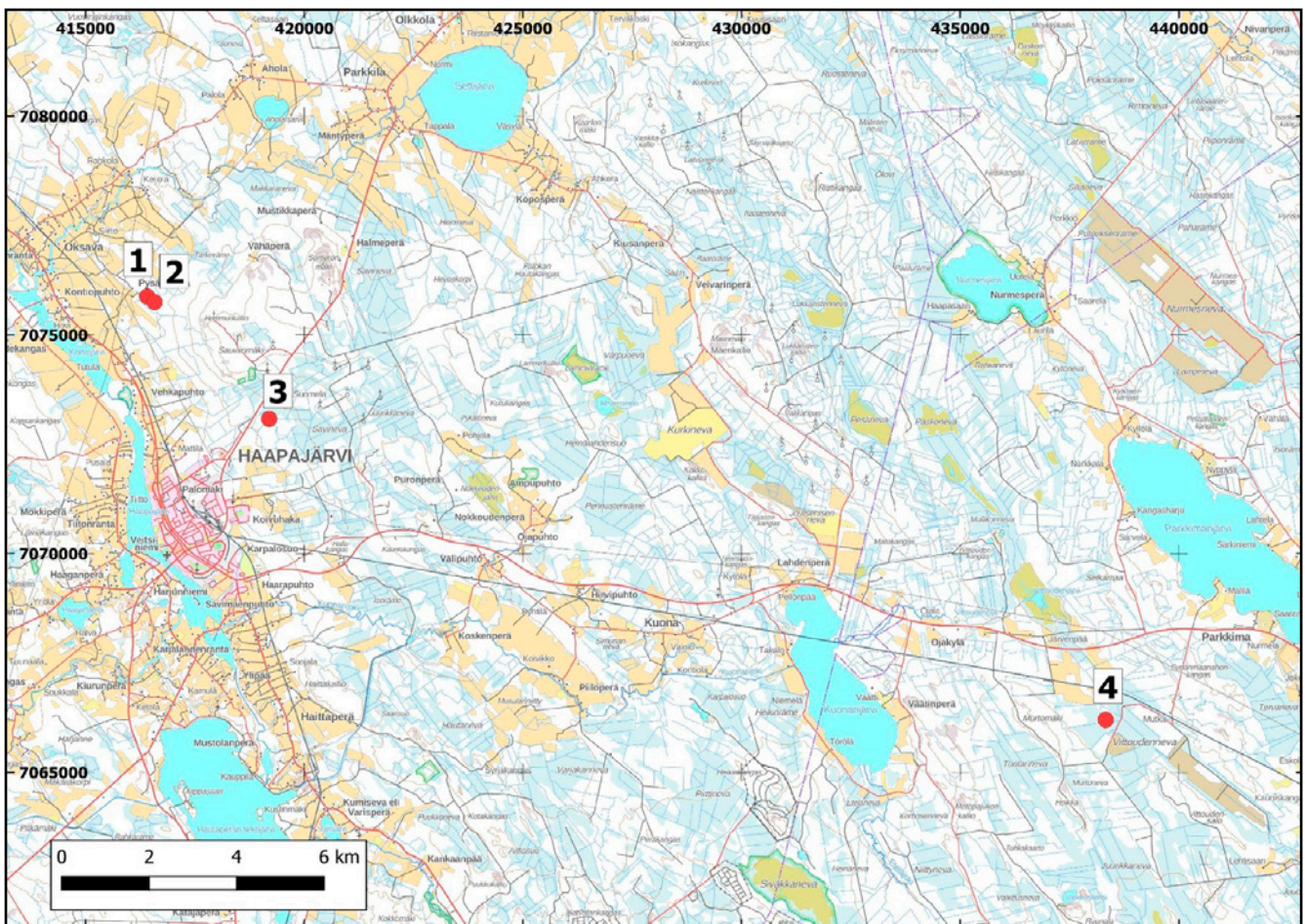
2. INVENTOINTITYÖ

Valmistelutöiden yhteydessä tarkastettiin potentiaalisten kohteiden ja niiden ympäristön korkeusmalli (Maanmittauslaitoksen vinovalovarjoste), ortokuva, nykyinen maastokartta sekä vanhat peruskartat ja vuoden 1846 pitäjänkartta.

Inventoinnin maastotyöt tehtiin yhden päivän aikana 31.5.2023. Inventoinnista vastasi FM Jussi-Pekka Hiltunen ja maastotöihin osallistui myös HuK Maria Södö. Maastossa tarkastettiin viisi potentiaalista paikkaa voimajohtolinjalta ja hankealueelta, joissa esitietojen perusteella on mahdollisia arkeologisia kohteita rakennettavilla alueilla. Neljä näistä sijaitsi voimajohtolinjojen johtoaukealla tai sen välittömässä läheisyydessä ja yksi tuulivoima-alueella.

Nyt tehdyn inventoinnin havaintojen perusteella kaikki viisi mahdollista arkeologista kohdetta todettiin historiallisen ajan tervahaudoiksi.

Kartta 2. Yleiskartta inventoiduista kohteista. Inventoinnissa tavatut kiinteät muinaisjännökset on merkitty punaisilla palloilla. Numerot ovat tämän raportin kohdenumeroita.

Inventoinnin kulkua dokumentoitiin sanallisen kuvauksen lisäksi ottamalla valokuvia ja tallentamalla kuljetut reitit käsiGPS-paikantimia (Garmin Montana 610 ja Garmin GPSmap 66i, tarkkuus +/- 5–10 m). Maastossa havaitut muinaisjäännöskohteet dokumentoitiin myös digitaalilokuvien ja muistiinpanoin. Kohteiden sijaintitiedot mitattiin käsiGPS-paikantimella. Raportin koordinaatit on ilmoitettu ETRS-TM35FIN-tasokoordinaatteina. Kartat piirrettiin puhtaaksi käyttäen QGIS-paikkatieto-ohjelmistoa.

3. TULOS

Tuulivoimapuiston hankealueella on toteutettu arkeologinen inventointi vuonna 2021 (Partanen 2021) ja voimajohtoreitit on inventoitu vuonna 2022 (Hiltunen 2022). Näiden inventointien jälkeen hankealueelta tunnetaan yhdeksän muinaismuistolaiilla (295/1963) rauhoitettua kiinteää muinaisjäännöstä ja voimajohtolinjan johtoaukealta kaksi kiinteää muinaisjäännöstä ja yksi muu kohde.

Nyt tehdyn täydennysinventoinnin yhteydessä tarkastetuilta paikoilta tavattiin neljä kiinteää muinaisjäännöstä, jotka kaikki ovat historiallisen ajan tervahautoja. Kohteeseen 4.1. Hutuli 1 kuuluu kaksi tervahautaa, jotka sijaitsevat toisistaan noin kymmenen metrin päässä. Yksi kohteista (4.4. Tuorinsaari) sijaitsee tuulivoima-alueella ja kolme kohteista (4.1. Hutuli 1, 4.2. Hutuli 2 ja 4.3. Savineva) suunniteltujen voimajohtolinjojen johtoaukealla. Kohteet tulee ottaa huomioon suunnittelu- ja rakentamisvaiheessa.

Muinaisjäännöskohteiden tarkemmat tiedot, kartat ja kuvat löytyvät raportin 4. luvusta.

Jussi-Pekka Hiltunen
1.6.2023

Luettelo inventoiduista muinaisjäännöskohteista:

Numero	Nimi	Kunta	Tyyppi	Tarkenne	Ajoitus	Mj-tunnus
KIINTEÄT MUINAISJÄÄNNÖKSET						
1	Hutuli 1	Haapajärvi	työ- ja valmistuspaikat	tervahaudat	historiallinen	1000047831
2	Hutuli 2	Haapajärvi	työ- ja valmistuspaikat	tervahaudat	historiallinen	1000047828
3	Savineva	Haapajärvi	työ- ja valmistuspaikat	tervahaudat	historiallinen	1000047829
4	Tuorinsaari	Pyhäjärvi	työ- ja valmistuspaikat	tervahaudat	historiallinen	1000047830

4. MUINAISJÄÄNNÖSKOhteET

KIINTEÄT MUINAISJÄÄNNÖKSET

1. Hutuli 1 *

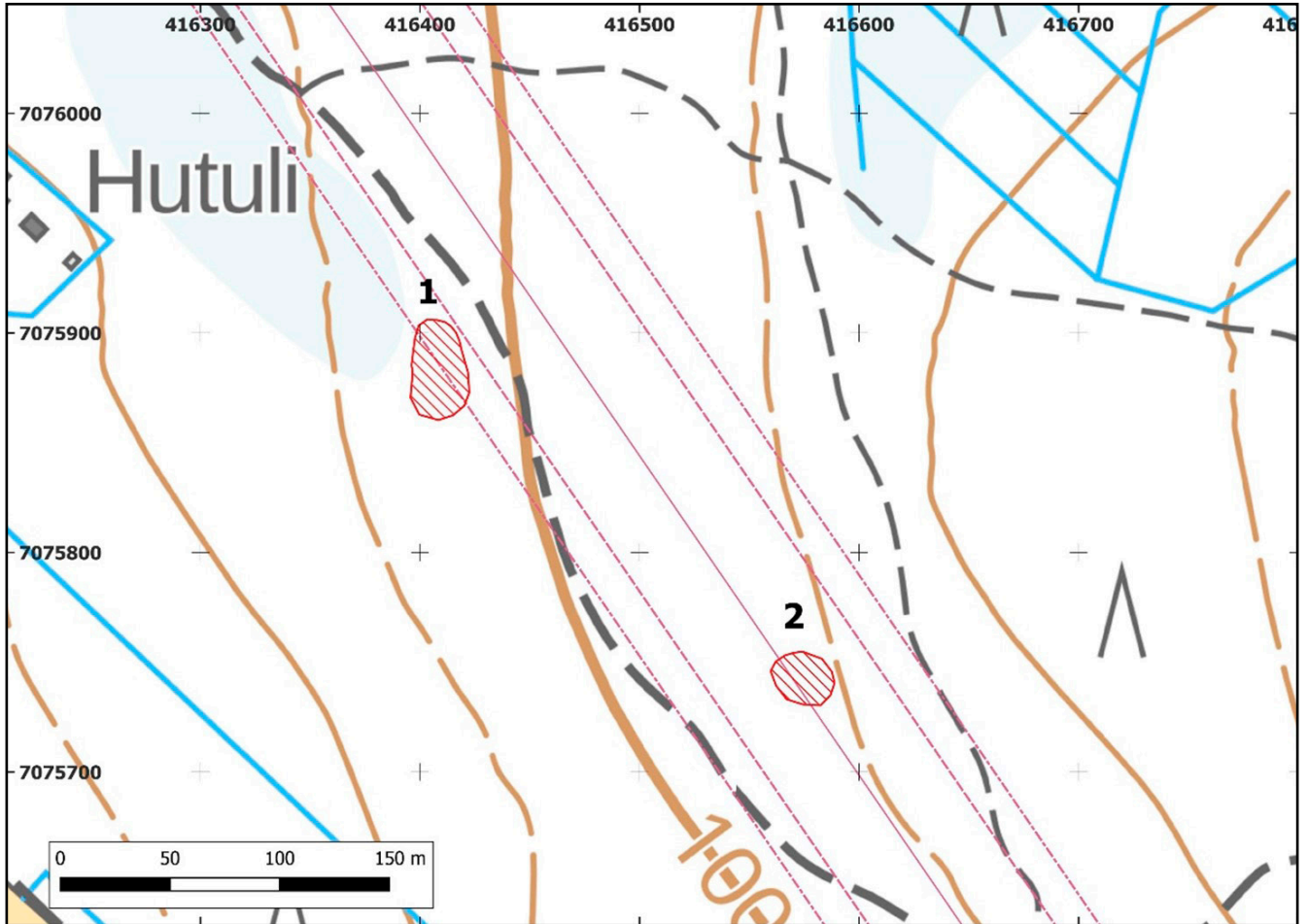
Nimi:	Hutuli 1
Kunta:	Haapajarvi
Muinaisjäännöstunnus:	1000047831
Muinaisjäännösstatus:	kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat
Ajoitus:	historiallinen
Aiemmat tutkimukset:	-
Koordinaatit:	N 7075875 E 416409 z 97,5
Koordinaattiselite:	GPS-mittaus/eteläisempi tervahauta

Kohteen kuvaus:

Eteläisemmän tervahaudan halkaisija on noin 18 metriä vallien ulkoreunoilta mitattuna. Tervahaudan valli on noin 5 metriä leveä ja korkeus on noin 0,5 metriä maan pinnalta vallin yläreunaan mitattuna. Tervahaudan syvyys sen pohjalta vallin päälle mitattuna on noin 0,5 metriä. Tervahaudan vallia on kaivettu noin 3 metrin matkalta lounaassa. Tervahaudan halssi suuntautuu länteen. Halssi on noin 7 metriä pitkä. Tervahaudan pohjalla kohoaa pyöreähkö noin 1,8 metriä halkaisijaltaan oleva ja noin 0,5 metriä korkea kumpare, jota ympäröi noin 3,0 metriä halkaisijaltaan oleva matala kaivanto. Tervahaudan ympärille on tehty katkoviivamaista ojakaivantoa, jonka syvyys on noin 0,4 metriä ja leveys noin 0,3 metriä. Tervahaudan pohjalle tehtiin kairaus, josta havaittiin tumma hiilensekainen maakerros. Tervahauta sijaitsee noin 10 metriä pienemmästä tervahaudasta etelään.

Pohjoisemman ja pienemmän tervahaudan (N 7075895 E 416407) halkaisija on noin 11 metriä vallien ulkoreunoilta mitattuna. Tervahaudan valli on noin 2,5 metriä leveä ja korkeus on noin 0,6 metriä maan pinnalta vallin yläreunaan mitattuna. Tervahaudan syvyys sen pohjalta vallin päälle mitattuna on noin 0,5 metriä. Tervahaudan halssi suuntautuu länteen. Halssi on noin 4 metriä pitkä. Tervahaudan ympärille on tehty katkoviivamaisia ojakaivantoja. Tervahaudan pohjalle tehtiin kairaus, josta havaittiin tumma hiilensekainen maakerros.

Tervahautojen päällä kasvaa harvennettua sekapuumetsää.

Kartta 3. Kohteet Hutuli 1 ja Hutuli 2 on merkattu punaisella rasterilla. Suunniteltu voimajohtolinja on merkattu vaaleanpunaisella viivalla.

Kuva 1. Eteläisempi tervahauta kuvattu länteen.

Kuva 2.

Pohjoisempi tervahauta kuvattu etelään. Punainen maaperäkaira on pystyssä tervahaudan pohjalla.

2. Hutuli 2 *

Nimi: Hutuli 2
Kunta: Haapajärvi
Muinaisjäännöstunnus: 1000047828
Muinaisjäännösstatus: kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi: työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat
Ajoitus: historiallinen
Aiemmat tutkimukset: -
Koordinaatit: N 7075745 E 416576 z 102
Koordinaattiselite: GPS-mittaus
Kohteen kartta on edellisellä sivulla.

Kohteen kuvaus:

Suppilomaisen tervahaudan halkaisija on noin 12 metriä vallien ulkoreunoilta mitattuna. Tervahaudan huonosti erottuva valli on noin 2 metriä leveä ja korkeus on noin 0,3 metriä maan pinnalta vallin yläreunaan mitattuna. Tervahaudan syvyys sen pohjalta vallin päälle mitattuna on noin 1,2 metriä. Tervahaudan halssi suuntautuu länteen. Halssin kokonaispituus on noin 10,0 metriä, muuttuen noin 5,0 metrin jälkeen ojamaiseksi, kapeammaksi kaivannoksi. Tervahaudan pohjalle tehtiin kairaus, josta havaittiin tumma hiilensekainen maakerros.

Tervahaudasta noin 6 metriä etelään on suorakaiteen muotoinen kaivanto, jonka koko on noin 1,5 x 2 metriä ja syvyys noin 0,5 metriä. Kaivannon pohjalla on sammalen ja mullan alla kiviä, huuhtoutumiskerrosta ei kairauksessa havaittu. Kaivannon koillispuolelta lähtee matala ja kapea u-kirjaimen muotoinen ojamainen kaivanto, joka kiertää miltei koko tervahaudan noin 3 metriä vallin ulkopuolelta.

Tervahaudan päällä kasvaa melko tiheää sekapuumetsää.

Kuva 3. Tervahauta kuvattu luoteeseen. Punainen maaperäkaira on pystyssä tervahaudan pohjalla.

3. Savineva *

Nimi:	Savineva
Kunta:	Haapajärvi
Muinaisjäännöstunnus:	1000047829
Muinaisjäännösstatus:	kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat
Ajoitus:	historiallinen
Aiemmat tutkimukset:	-
Koordinaatit:	N 7073079 E 419197 z 110
Koordinaattiselite:	GPS-mittaus

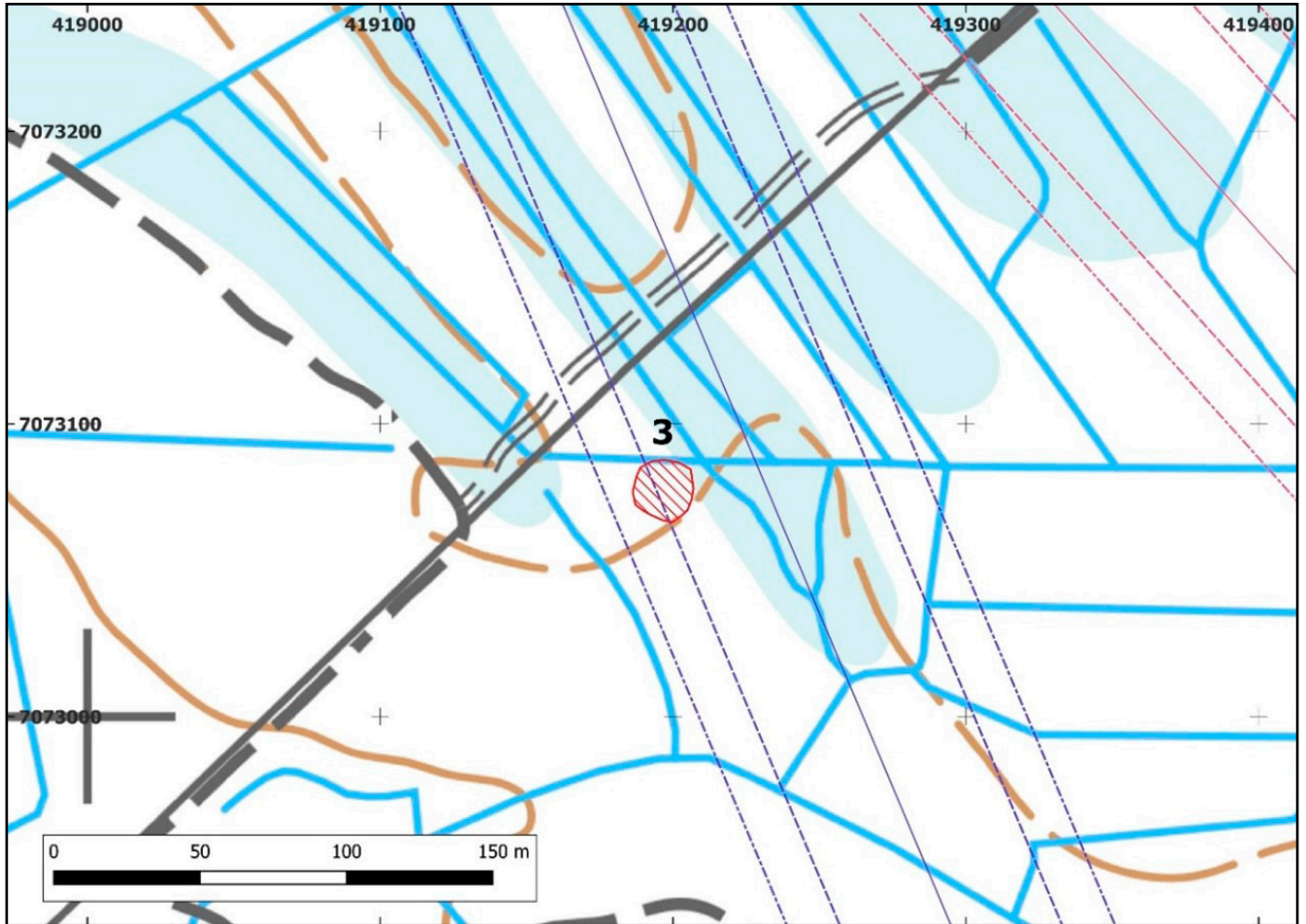
Kohteen kuvaus:

Tervahaudan halkaisija on noin 12 metriä vallien ulkoreunoilta mitattuna. Tervahaudan valli on noin 1,5 metriä leveä ja korkeus on noin 0,3 metriä maan pinnalta vallin yläreunaan mitattuna. Vallin päälle on paikoitellen noussut hiiltä alueella tehdyn maanmuokkauksen takia. Tervahaudan syvyys sen pohjalta vallin yläreunaan mitattuna on noin 1 metriä. Tervahaudan halssi suuntautuu lounaaseen. Halssi on noin 5 metriä pitkä. Tervahaudan ympärille on tehty katkoviivamaisia ojakaivantoja. Tervahaudan pohjalle tehtiin kairaus, josta havaittiin tumma hiilensekainen maakerros.

Tervahauta erottuu melko huonosti ympäristöstään, sillä alue on avohakattu ja äestetty. Alueella sekä tervahaudan päällä kasvaa nuorta, muutaman vuoden ikäistä taimikkoa.

Kuva 4. Tervahauta kuvattu etelään. Punainen maaperäkaira on pystyssä tervahaudan pohjalla.

Kartta 4. Kohde Savineva on merkattu punaisella vinorasterilla. Suunnitellut voimajohtolinjat on merkattu sinisillä ja vaaleanpunaisilla viivoilla.

4. Tuorinsaari *

Nimi:	Tuorinsaari
Kunta:	Pyhäjärvi
Muinaisjäänöstunnus:	1000047830
Muinaisjäänösstatus:	kiinteä muinaisjäänös
Muinaisjäänöstyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat
Ajoitus:	historiallinen
Aiemmat tutkimukset:	-
Koordinaatit:	N 7066200 E 438326 z 150
Koordinaattiselite:	GPS-mittaus

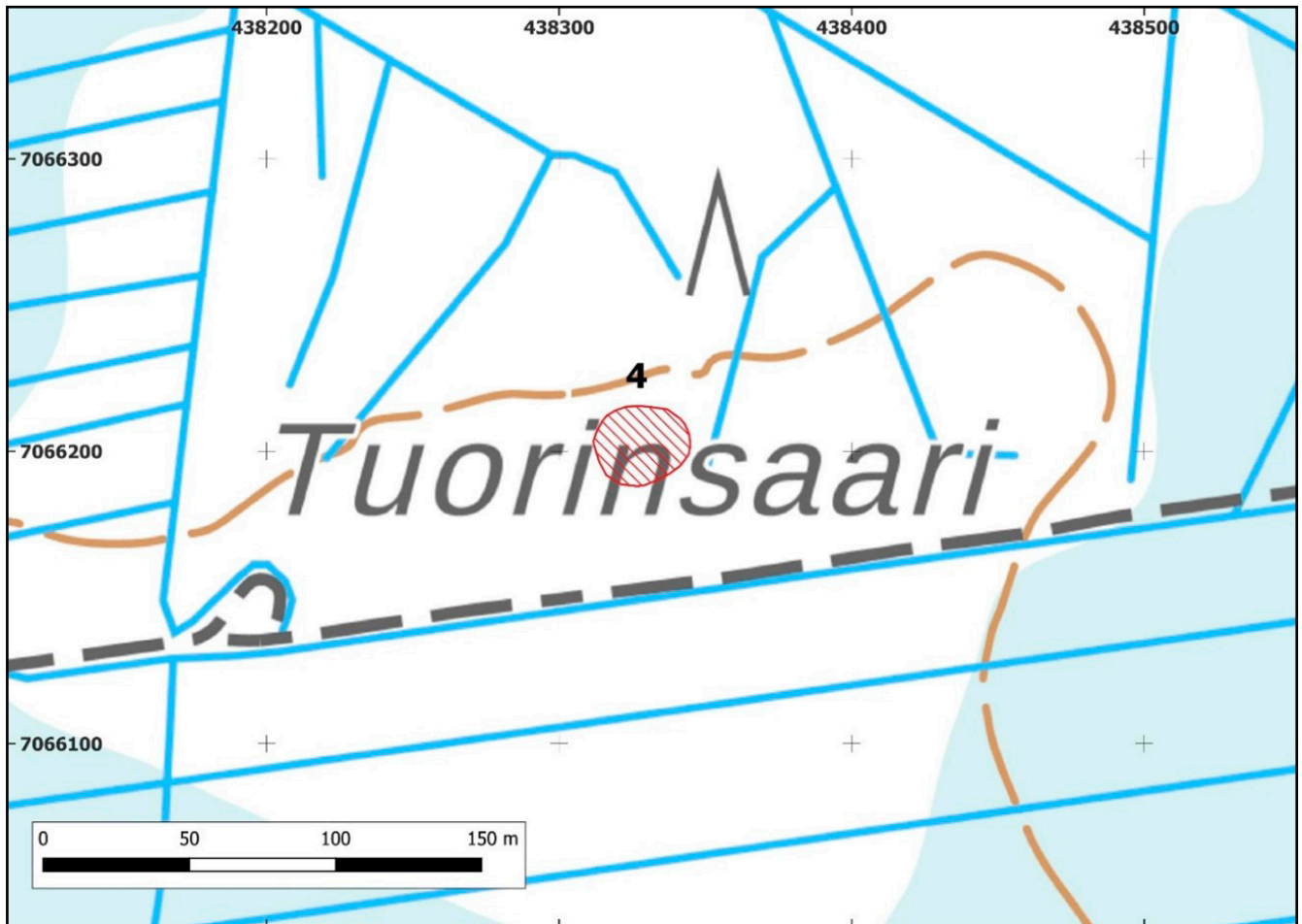
Kohteen kuvaus:

Maljamaisen tervahaudan halkaisija on noin 14 metriä vallien ulkoreunoilta mitattuna. Tervahaudan valli on noin 3 metriä leveä ja korkeus on noin 0,6 metriä maan pinnalta vallin yläreunaan mitattuna. Tervahaudan syvyys sen pohjalta vallin päälle mitattuna on noin 0,6–0,8 metriä. Tervahaudan halssi suuntautuu koilliseen. Se on noin 7 metriä pitkä. Tervahaudan ympärille on tehty ojamainen kaivanto. Tervahaudan pohjalle tehtiin kairaus, josta havaittiin tumma hiilensekainen maakerros.

Tervahauta erottuu huonosti ympäristöstään, sillä alueella ja tervahaudan päällä kasvaa tiheää havumetsää. Lisäksi useat metsäkoneen jättämät urat halkovat tervahaudan ja halssin pintakerroksia.

Kuva 5. Tervahauta kuvattu itään.

Kartta 5. Kohde Tuorinsaari on merkattu punaisella vinorasterilla.

LÄHTEET

KARTTALÄHTEET

Hällström, H.J. 1844:

Karta öfver Haapajärvi socken i Haapajärvi härad af Uleåborgs län. Pitäjänkartta, myöhemmin nimetty karttalehti 2344 07 Haapajärvi.

Vanhat peruskartta (Maanmittaushallitus)

Karttalehti 2344 07 Haapajärvi, vuosi 1962.

Karttalehti 3321 06 Väätinperä, vuosi 1964.

TUTKIMUSRAPORTIT

Hiltunen, Jussi-Pekka 2022:

Pyhäjärven Murtomäki 2 tuulivoimapuiston voimajohdon arkeologinen inventointi 2022.
Ahlman Group Oy.

Partanen, Janne 2021:

Pyhäjärven Murtomäki 2 tuulivoimapuiston arkeologinen inventointi 2021.
Ahlman Group Oy.

Santtu Ahlman
Toimitusjohtaja
Ahlman Group Oy

